

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการส่องกล้อง (COLONOSCOPY) ของผู้ที่มีผลการ
ตรวจเลือดแฝงในอุจจาระ (FIT TEST) เป็นบวก อำเภอแกด้า จังหวัดมหาสารคาม
FACTORS ASSOCIATED WITH RECEIVING COLONOSCOPY SERVICES AMONG
PATIENTS WITH POSITIVE FECAL OCCULT BLOOD TEST (FIT TEST) RESULTS

กัลยา สีหาทัพ

กลุ่มงานบริการด้านปฐมภูมิและองค์รวม โรงพยาบาลแกด้า

บทคัดย่อ

บทนำและวัตถุประสงค์ จากการทำนงานคัดกรองโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ที่ผ่านมา พบว่า มีผู้ที่มีผล FIT Test เป็นบวกบางส่วนยังคงมีการปฏิเสธการเข้ารับบริการส่องกล้อง งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการส่องกล้อง (Colonoscopy) ของผู้ที่มีผล FIT Test เป็นบวก

วิธีการศึกษา การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนอายุ 50-70 ปี ที่มีผลการตรวจคัดกรอง FIT Test เป็นบวก ในปี 2568 จำนวน 105 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ และหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยค่าสัมประสิทธิ์ของอัลฟาครอนบาร์ค เท่ากับ 0.77 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอนุมาน คือ Chi-square Test

ผลการศึกษา พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.4 การศึกษา ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 82.9 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 78.1 ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 66.7 ครอบครัวไม่มีประวัติเป็นโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ ร้อยละ 88.6 ระยะทางถึง สถานพยาบาลที่ส่องกล้องมากกว่า 10 กม. ร้อยละ 100 เคยได้รับความรู้โรคมะเร็งลำไส้ใหญ่/การส่องกล้อง ร้อยละ 72.4 ด้านความรู้เกี่ยวกับมะเร็งลำไส้ใหญ่/การส่องกล้อง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 7.95, S.D.=1.43$) ด้านทัศนคติต่อการเข้ารับบริการส่องกล้อง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.58, S.D.=0.58$) ปัจจัยเอื้อ/ ปัญหาอุปสรรคต่อการรับบริการส่องกล้อง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 8.03, S.D.=1.43$) การตอบรับเข้ารับ บริการการส่องกล้อง พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.8 ยินยอมเข้ารับบริการส่องกล้อง ผลการศึกษาปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการส่องกล้อง พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับทัศนคติ และระดับปัจจัยเอื้อ/ปัญหาอุปสรรคต่อการเข้ารับบริการส่องกล้อง ($p = 0.001, 0.003$)

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ระดับความรู้ไม่มีผลต่อการเข้ารับบริการส่องกล้อง เนื่องจากยังมีปัจจัยด้านอื่นๆ ที่มีส่วนในการตัดสินใจในการเข้ารับบริการตรวจ สำหรับระดับทัศนคติ และระดับ ปัจจัยเอื้อ/ปัญหาอุปสรรค ส่งผลต่อการเข้ารับบริการส่องกล้อง เนื่องจากมีปัจจัยส่งเสริม/สนับสนุนในการเข้า รับบริการส่องกล้อง เช่น การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข/อสม. แต่มีประชาชนบางส่วนยังมีความ กังวลเกี่ยวกับผลการตรวจ และไม่มีความสะดวกด้านการเดินทางและเวลาในการไปรับบริการส่องกล้อง จึงควรมีการจัดทำแผนงาน/โครงการเพื่ออบรมพัฒนาความรู้ ปรับทัศนคติ ในกลุ่มผู้ที่มีผล FIT Test เป็นบวก

คำสำคัญ การส่องกล้อง (Colonoscopy), โรคมะเร็งลำไส้ใหญ่, การตรวจเลือดแฝงในอุจจาระ (FIT Test) โรงพยาบาลแกด้า เลขที่ 02/2568 ลงวันที่ 3 มกราคม 2568

ชื่อเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการส่องกล้อง (Colonoscopy) ของผู้ที่มีผลการตรวจเลือดแฝงในอุจจาระ (FIT Test) เป็นบวก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ผู้วิจัย : นางกัลยา สีหาทัพ ตำแหน่ง นักสาธารณสุขชำนาญการ โทร 083-5622384

บทนำ

โรคมะเร็งลำไส้ใหญ่เป็นสาเหตุสำคัญอันดับต้นๆ ที่ทำให้ประชากรทั่วโลกเสียชีวิต ปัจจุบันมะเร็งลำไส้ใหญ่และไส้ตรงในประเทศไทย พบมากเป็นอันดับ 1 ในเพศชาย และอันดับ 3 ในเพศหญิง และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สถาบันมะเร็งแห่งชาติ.2568) จากผลการตรวจคัดกรองโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ ด้วยการตรวจเลือดแฝงในอุจจาระ (FIT Test) ในประชากรอายุ 50-70 ปี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ประจำปี 2568 จำนวน 729 ราย ผลตรวจ พบ ผลบวก จำนวน 105 ราย ร้อยละ 14.40 แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ยังมีประชาชนที่มีผล FIT Test เป็นบวก บางส่วนยังคงมีการปฏิเสธการเข้ารับบริการส่องกล้อง ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการส่องกล้อง (Colonoscopy) ของผู้ที่มีผลการตรวจเลือดแฝงในอุจจาระ (FIT Test) เป็นบวก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และปัญหาอุปสรรค ในการเข้ารับบริการส่องกล้อง ของผู้ที่มีผลการตรวจเลือดแฝงในอุจจาระ (FIT Test) เป็นบวก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากร ความรู้ ทักษะการปฏิบัติ/ปัญหาอุปสรรค กับการเข้ารับบริการส่องกล้อง ของผู้ที่มีผล FIT Test เป็นบวก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการศึกษา

1.รูปแบบการศึกษา : การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional) เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง เดือนกุมภาพันธ์ ถึง มิถุนายน 2568

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนอายุ 50-70 ปี ที่มีผลการตรวจคัดกรองมะเร็งลำไส้ใหญ่จากการตรวจเลือดแฝงในอุจจาระ (FIT Test) เป็นบวก ในปี 2568 จำนวน 105 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา : แบบสอบถามที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และนำไปทดลองใช้กับประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 30 ท่าน และนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ของอัลฟาครอนบาร์ค มีค่าเท่ากับ 0.77

4.สถิติที่ใช้ในการศึกษา : สถิติพรรณนา ในการวิเคราะห์เพื่ออธิบายข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร สถิติอนุมาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะประชากร ความรู้ ทักษะการปฏิบัติ/ปัญหาอุปสรรค กับการเข้ารับบริการส่องกล้อง ของผู้ที่มีผล FIT Test เป็นบวก โดยใช้สถิติ Chi-square Test

ผลการศึกษา

■ ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.4 การศึกษา ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 82.9 อาชีพเกษตรกร ร้อยละ 78.1 ไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 66.7 ครอบครัวไม่มีประวัติเป็นโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ ร้อยละ 88.6 ระยะทางถึงสถานพยาบาลที่ส่องกล้องมากกว่า 10 กม. ร้อยละ 100 เคยได้รับความรู้โรคมะเร็งลำไส้ใหญ่/การส่องกล้อง ร้อยละ 72.4 แหล่งที่มาของความรู้ ส่วนใหญ่มาจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข/อาสาสมัคร ร้อยละ 69.5

- การตอบรับเข้ารับบริการการส่องกล้อง พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.8 ยินยอมเข้ารับบริการส่องกล้อง

- ผลการศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับมะเร็งลำไส้ใหญ่และการส่องกล้อง พบว่า ส่วนใหญ่ มีความรู้อยู่ในระดับดี ร้อยละ 67.6 ($\bar{X}$ 7.95, S.D.=1.43)
- ผลการศึกษาด้านทัศนคติต่อการเข้ารับบริการส่องกล้อง พบว่า ส่วนใหญ่ มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 54.3 ($\bar{X}$ = 3.58, S.D.=0.58)
- ผลการศึกษาด้านปัจจัยเอื้อ และปัญหาอุปสรรคต่อการเข้ารับบริการส่องกล้อง พบว่า ส่วนใหญ่ ส่งเสริม/สนับสนุนให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายเข้ารับบริการส่องกล้อง อยู่ในระดับดี ร้อยละ 66.7 ($\bar{X}$ = 8.03, S.D.=1.43)
- ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้ารับบริการส่องกล้อง พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับทัศนคติ และระดับปัจจัยเอื้อ/ปัญหาอุปสรรคต่อการเข้ารับบริการส่องกล้อง (p = 0.001, 0.003)

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความรู้ และปัจจัยเอื้อ/ปัญหาอุปสรรคต่อการเข้ารับบริการส่องกล้อง อยู่ในระดับดี และมีทัศนคติต่อการเข้ารับบริการส่องกล้องอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่/การส่องกล้อง ผ่านหลายช่องทาง โดยเฉพาะจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข/อสม. ประกอบกับมีปัจจัยส่งเสริม/สนับสนุนในการเข้ารับบริการส่องกล้อง สำหรับปัจจัยที่มีส่งผลต่อการเข้ารับบริการส่องกล้อง คือ ระดับทัศนคติ และระดับปัจจัยเอื้อ/ปัญหาอุปสรรคต่อการเข้ารับบริการส่องกล้อง สอดคล้องกับผลการศึกษาของนภวรรณ ศรีสิทธิพรหม (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมารับบริการส่องกล้องตรวจคัดกรองมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักของผู้รับบริการที่โรงพยาบาลมะเร็งสุราษฎร์ธานี พบว่า ทัศนคติ และปัจจัยเอื้อ มีความสัมพันธ์กับการมารับบริการส่องกล้อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($P=0.007$, 0.004)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา สรุปได้ว่า ทัศนคติ และปัจจัยเอื้อ/ปัญหาอุปสรรค ส่งผลต่อเข้ารับบริการส่องกล้องของผู้ที่มีผลการตรวจเลือดแฝงในอุจจาระ (FIT Test) เป็นบวก แต่ยังพบว่า มีประชาชนบางส่วนยังมีทัศนคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับการส่องกล้อง เช่น มีความกังวลเกี่ยวกับผลการตรวจ และมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเข้ารับบริการส่องกล้อง เช่น มีความไม่สะดวกด้านการเดินทางและเวลาในการไปรับบริการ จึงควรมีการจัดทำแผนงาน/โครงการเพื่ออบรมพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และปรับทัศนคติเกี่ยวกับโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ และประโยชน์การส่องกล้อง ในกลุ่มผู้ที่มีผล FIT Test เป็นบวก และควรมีการพัฒนารูปแบบการติดตามผู้ที่มีผล FIT Test เป็นบวก ในการเข้ารับบริการส่องกล้องเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

1. กลุ่มบริการด้านปฐมภูมิและองค์กรรวม โรงพยาบาลแกดดำ. (2568). ฐานข้อมูลการคัดกรองโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา ประจำปี 2568.
2. สถาบันมะเร็งแห่งชาติ. (2565). สถานการณ์โรคมะเร็งลำไส้ใหญ่และไส้ตรง. เข้าถึงได้จาก https://www.nci.go.th/th/New_web2024/service/sv21.html. 30 เมษายน 2568
3. นภวรรณ ศรีสิทธิพรหม (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมารับบริการส่องกล้องตรวจคัดกรองมะเร็งลำไส้ใหญ่และทวารหนักของผู้รับบริการที่โรงพยาบาลมะเร็งสุราษฎร์ธานี. โรงพยาบาลมะเร็งสุราษฎร์ธานี. 2562